

VISIE

Het midden weer centraal

Een pleidooi voor de middengroep,
en dus voor heel Nederland

15 december 2020

Geachte volksvertegenwoordigers,

Vanwege de urgentie vallen we maar meteen met de deur in huis: jullie staat een historische opdracht te wachten. Ons land bevindt zich aan de vooravond van een economische crisis. De middengroep¹ – de ruggengraat van onze samenleving – staat op breken. De mensen van wie de meeste inspanning en veerkracht wordt verwacht om het land draaiende te houden, worden nauwelijks nog in staat gesteld hun harde werk te leveren.

Na vier maanden onderzoek concludeert de Nationale Denktank 2020 dat er de afgelopen jaren te weinig is gedaan voor de middengroep en dat hun socio-economische positie is verslechterd. Deze groep profiteert nauwelijks van de groei van de Nederlandse economie. Door het gebrek aan voldoende buffers kan een onverwachte uitgave voor deze groep grote gevolgen hebben. De middengroep heeft het zwaar op de woningmarkt waar de huizenprijzen blijven stijgen, zelfs tijdens de coronacrisis. Baanpolarisatie en toenemende flexibilisering van de arbeidsmarkt brengen baanonzekerheid met zich mee. Ten slotte voelt de middengroep dat de afstand tot de overheid groter is geworden en de gewone burger vaker wordt gewantrouwd. Hierdoor heerst er een onderhuids gevoel van maatschappelijk onbehagen.

¹Dit betreft huishoudens met een bruto inkomen tussen € 34.500 en € 69.000 per jaar.

In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen zal er weer heftig campagne worden gevoerd. Na het verschijnen van de eerste verkiezingsprogramma's is het inmiddels duidelijk dat geen enkele partij schroomt de middengroep aan te spreken om kiezers te winnen. Willen jullie alle beloftes aan de middengroep waarmaken, dan verzoeken wij met klem deze beloftes om te zetten in concrete voorstellen en daarbij echt te staan voor de uitvoering.

Er is nu actie nodig om de positie van de middengroep te verbeteren. De Nationale DenkTank 2020 heeft daarom acht innovatieve oplossingen bedacht die direct impact kunnen maken. Met deze oplossingen zijn we er nog lang niet. Er zijn structurele oplossingen nodig om de positie van de middengroep toekomstbestendig te maken.

1. Een zekere toekomst en de kans om deze te kiezen

Geef de middengroep ademruimte en financieel onderwijs om zelf buffers op te kunnen bouwen

Het is voor de middengroep steeds lastiger om rond te komen en vrijwel onmogelijk om te sparen of een buffer op te bouwen. De overheid verwacht een hoge mate van financiële zelfredzaamheid, terwijl vmbo-leerlingen zich onvoldoende voorbereid voelen om verantwoorde financiële keuzes te maken. Om de hardwerkende Nederlander structureel meer ademruimte te geven, stellen wij voor – conform het advies van het syntheserapport 'Bouwstenen voor een beter belastingstelsel' – de belasting op inkomsten uit arbeid structureel te verlagen en de belasting op vermogen te verhogen.

Maak de woningmarkt weer toegankelijk voor de middengroep

De coronacrisis toont ons meer dan ooit dat het hebben van een passende en betaalbare woning van essentiële waarde is en invloed heeft op alle aspecten van iemands leven. We kampen in Nederland echter met een groot woningtekort dat met name starters en huurders in de middengroep hard raakt. De huidige

wooncrisis laat zien dat de volkshuisvesting niet langer kan worden overgelaten aan de markt. Daarom pleiten wij voor de heroprichting van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu. Op deze manier komt de regie weer te liggen bij de Rijksoverheid die de impasse moet doorbreken door actief bouwlocaties binnen en buiten de stad aan te wijzen voor betaalbare woningen. In betere samenwerking met de andere ministeries moet ervoor worden gezorgd dat de stikstofcrisis geen struikelblok meer is voor de woningbouw. De woningproductie moet flink omhoog om de middengroep kans te laten maken op een passend en betaalbaar huis. Daarnaast moet – om ongelijkheid tussen de koop- en vrije huursector te verkleinen – de prijsopdrijvende hypotheekrenteafrek nog sneller worden afgebouwd en de belastingvrije schenking voor een koopwoning worden afgeschaft.

Investeer in onderwijs dat mensen in staat stelt werkzaam te blijven

De middengroep heeft moeite om de snel veranderende arbeidsmarkt bij te benen. Zo sluit het mbo niet goed aan bij bestaande vacatures en ontstaat er concurrentie tussen mbo'ers en hbo'ers voor dezelfde functies. Deze concurrentie heeft tot gevolg dat er een inflatie plaatsvindt van mbo-diploma's. Dit creëert een nieuwe 'hbo-norm'. Mbo'ers hebben niet het aanzien, de kansen of privileges van hoger opgeleiden. Een duurzame arbeidspositie van de middengroep is daarom onlosmakelijk verbonden met investeringen in het mbo. De coronacrisis onderstreept dit belang omdat de coronamaatregelen het mbo het hardst treffen. De coronacrisis is bovendien juist het moment om een actievere rol te gaan spelen in de werk-naar-werkbegeleiding. Veel geld uit sectorale O&O fondsen blijft onbenut. Bijscholing moet de norm worden, ook op het werk. Vooral personeel in het mkb wordt te weinig ondersteund op het gebied van ontwikkeling. Er moet daarom een persoonlijk ontwikkelbudget komen voor iedere Nederlander. Dit budget kan gekoppeld worden aan kortingen voor banen in sectoren waar tekorten zijn.

Bescherm middenberoepen tegen onzekere arbeidscontracten

Door de coronacrisis is nog duidelijker geworden dat de positie van veel middenberoepen onzeker is. De flexibiliteit van de Nederlandse werknemer blijkt voor de middengroep een grote keerzijde te hebben. Voor de zzp'ers is de nood het hoogst: twee op de vijf zzp'ers zijn niet goed voorbereid op hun pensioen. Ook in de coronacrisis worden zzp'ers extra hard getroffen, terwijl veel werkgevers in staat zijn gesteld het ontslag van vaste medewerkers te voorkomen. De ongelijkheid tussen werkenden met verschillende contractvormen moet worden verminderd door de 'werknemer, tenzij'-benadering van de Commissie Regulering van Werk door te voeren. Daarnaast moeten arbeids- ongeschiktheids- en werkloosheidsverzekeringen onafhankelijker worden van een vast contract. Dit zijn eerste stappen naar een arbeidsmarkt die de rechten van iedere werknemer in Nederland waarborgt, ongeacht het type contract.

2. Waardering voor de kracht van de middengroep

Versterk het maatschappelijk aanzien en de erkenning van middenberoepen

De samenleving kampt met tekorten in sectoren waarvan al jaren het maatschappelijk aanzien afneemt, zoals het vakmanschap of de publieke sector. Nederland klapte voor de hulpverleners tijdens de eerste golf. Tijdens de tweede golf nam de weerstand tegen de coronamaatregelen toe, gevolgd door verhalen in de krant van zowel verbaal als fysiek geweld tegen hulpverleners. Het is tijd om de onderwaardering van maatschappelijk waardevolle beroepen aan te pakken. Werkenden willen erkend worden en op basis van hun ervaring zeggenschap hebben over de gang van zaken op de werkvloer. Het is verontwaardigend dat er nauwelijks verpleegkundigen toetreden tot raden van bestuur of bijvoorbeeld het Outbreak Management Team. Uitingen van waardering zijn bovendien geenszins een vervanging voor menswaardige arbeidsvoorwaarden. Waardering zal vooral moeten blijken uit een samenleving die er middels de juiste financiële compensatie voor zorgt dat een hardwerkende gewoon kan sparen en op redelijke afstand van het werk woont.

3. Betrokkenheid bij samenleving en overheid

Betrek de middengroep weer bij openbaar bestuur

Veel mensen in de middengroep voelen zich niet gehoord door de overheid en in de maatschappij. Dit draagt bij aan het gevoel van onderwaardering. De middengroep wordt onvoldoende in staat gesteld betrokken te zijn. De doorgeschoten verwachtingen van zelfredzaamheid en het wantrouwen jegens burgers, zoals in de toeslagenaffaire, vergroten de afstand tussen overheid en burger. Het is daarom essentieel dat er actief wordt ingezet op het verkleinen van deze afstand en het uitbreiden en verbeteren van inspraakmogelijkheden, vooral op lokaal niveau. Het is aan jullie om besluiten die voortkomen uit burgerinspraak serieus te nemen en de invloed hiervan werkelijkheid te maken. Alleen dan zullen mensen begrijpen waarom ze hun stem moeten laten horen.

En nu: aan de slag!

De Nationale DenkTank 2020 had vier maanden, jullie hebben straks vier jaar. Het wordt tijd om het tij voor de middengroep definitief te keren. We gaan door met onze oplossingen, maar jullie zijn nu aan zet. Wij zijn benieuwd waar de middengroep, en daarmee heel Nederland, over vier jaar staat.

Namens de Nationale DenkTank 2020,
Linde, Salo, Sebastian en Anne